

HAPİS CEZASINAMAHKÛM OLANLARIN TİCARET ŞİRKETLERİNDEBELİRLİ BİR SÛRE YÖNETİCİ OLAMAMASI

Mustafa YAVUZ*

ÖZ

Belli bir suçtan mahkûm olanların anonim şirketlerde yönetim kurulu üyesi, limited şirketlerde de müdür olup olamayacağına ilişkin6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak5237 sayılı Türk Ceza Kanununda, bir kişinin kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olması halinde, bu mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılması öngörülmüşve yoksun kalınacak haklardan biri de “şirket ve kooperatiflerin yöneticisi veya denetçisi olamamak” şeklinde düzenlenmiştir. Şirketlerde yönetici olamama şeklindeki hak yoksunluğu süresiz olmayıp, hükmün kesinleşmesiile birlikte başlar ve mahkûm olunan cezanın infazının tamamlanmasına kadar devam eder.İnfazın tamamlandığı tarih itibariyle de hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden ortadan kalkar. İşte bu çalışmada, hapis cezasına mahkûm olanların ticaret şirketlerinde belirli bir süre yönetici olamaması hususu tüm yönleriyle ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ticaret şirketi, yönetim organı üyesi, belli hakları kullanmakta yoksun bırakılma, kasıtlı suç, hapis cezası.

1. GİRİŞ

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda (T.C. Yasalar, 12.10.2004) (TCK) fer’i ceza kavramına yer verilmemiş, bunun yerine “hak yoksunlukları” konusu bir güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiştir.Güvenlik tedbirleri, ceza hukukunda cezanın uygulanmadığı veya uygulansa bile suçları önlemede yetersiz kaldığı hallerde başvurulmuş ve geleneksel ceza sistemini tamamlayan hukuki koruma araçlarıdır. Güvenlik tedbirinin amacı, genel olarak cezada olduğu gibi toplumsal düzeni savunmaktır. Savunma, gelecekte gerçekleşmesi muhtemel bir tehlikeye ve suçta tekrür tehlikesine karşıdır. Güvenlik tedbirlerinin temel hedefi, suçlunun ıslah edilmesi, toplumsal hayata uyumunun sağlanması ve nihayet yeniden suç işlemesine engel olmak suretiyle kamu düzeninin korunmasıdır(Aydın, 2012, 341-342).

* Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi

TCK'da düzenlenen güvenlik tedbirlerinin başındakişinin “belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılması” gelmektedir. Anılan Kanununun 53. maddesinde, kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin bir sonucu olarak kişinin, belirli sürelerde belli hak ve yetkilerin kullanımından yoksun bırakılması öngörülmüş ve yoksun bırakılma halleri beş bent halinde sayılmıştır. Söz konusu hak yoksunluklarından biri de kişinin “vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatifve siyasi parti tüzel kişiliklerinin **yöneticisi veya denetçisi olmaktan yoksun bırakılması**”dır. Bu halde, kasıtlı olarak işlenen bir suçtan dolayı hüküm giyenler, cezanın infazı tamamlanıncaya kadar şirketlerde yönetici olamayacağı gibi yönetici olanların görevleri de cezanın kesinleşmesiyle kendiliğinden düşecektir.

Bu çalışmada, TCK ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (T.C. Yasalar, 14.02.2011) (TTK) hükümleri çerçevesinde, kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olanların ticaret şirketlerinde belli bir süre yönetici olamaması hususu, öğretideki görüşler ve yargı kararları da göz önünde bulundurularak tüm yönleriyle ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

2. MÜLGA TTK VE YENİ TTK'DAKİ DÜZENLEMELER

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeliğine seçilmeyi engelleyen veya üyeliğin düşmesine neden olan bir takım kurullar mevcuttur. Bu kurallardan biri de belli suçlardan mahkûm olmaktır. Konuya ilişkin olarak 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanununun (T.C. Mülga Yasalar, 09.07.1956) (ETTK) 315/II. maddesinde; “*Yönetim kurulu üyelerinden biri iflasa tabi kimselerden olup da iflasına karar verilir veya hacir altına alınır yahut üyelik için lüzumlu kanuni vasıfları kaydederse, vazifesi sona ermiş olur. Ağır hapis cezasıyla veya sahtekârlık, emniyeti suiüstimal, hırsızlık, dolandırıcılık suçlarından dolayı mahkûmiyet halinde dahi hüküm aynıdır.*” hükmü yer almaktaydı. Anılan hüküm dolayısıyla, ağır hapis cezasıyla veya sayılan suçlardan mahkûm olanlar, anonim şirketlerde yönetim kurulu üyesi olamamaktaydı.

Ancak bahsi geçen hüküm, TTK md. 363/II'de “*Yönetim kurulu üyelerinden birinin iflasına karar verilir veya ehliyeti kısıtlanır ya da bir üye üyelik için gerekli kanuni şartları yahut esas sözleşmede öngörülen nitelikleri kaybederse, bu kişinin üyeliği, herhangi bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden sona erer.*” şeklinde yer almış ve belli suçlardan mahkûm olma halinde üyeliğin sona ermesi hususuna yer verilmemiştir. Mezkûr Kanunun yürürlüğe girmesi sonrasında bu durum, artık hangi suçtan mahkûm olursa olsun

herkesin yönetim kurulu üyesi olabileceği şekilde yorumlanmış ve konunun TTK'da düzenlenmemesi eleştirilmiştir. Fakat TCK'nın 53. maddesinde yer alandüzenleme nedeniyle söz konusu görüşkısı zamanda anlamını yitirmiştir. Zira sonraki bölümlerde açıklanacağı üzere, kişinin kasten işlemiş olduğu bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olması halinde hakkında uygulanacak olan güvenlik tedbirlerinden biri de, “şirketlerde yönetici olamamak/yapamamak”tır. Bu halde, anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeliğine engel olan haller değerlendirilirken, TTK'nın 363/II. maddesi ile TCK'nın 53. maddesi birlikte ele alınması gerekmektedir.

3. BELLİ HALLERDE KİŞİLERİN ŞİRKET YÖNETİCİSİ OLMAKTAN YOKSUN BIRAKILMASI

3.1. Genel Olarak

TCK'nın 53. maddesinin birinci fıkrasında, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma halleri, sayma yöntemi ile ve sınırlı (tahdidi) sayıda olmak üzere düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde;

“Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, TBMM üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,

b) Seçme ve seçilme ehliyetinden,

c) Velayet hakkından; vesayet veya kayımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,

d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,

e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten,

*yoksun bırakılır.”*denilmektedir.

Görüldüğü üzere, hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni bir sonucu olarak failin şirketlerde yönetici olması yasaklanmıştır. Şirket deyimi ile kastedilen ticaret şirketleri ile adi şirketlerdir. Bu halde belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma yasağı, TTK bakımından kollektif, komandit, anonim ve limited şirketler için geçerlidir. Hükümde geçen “yönetici” ibaresiyle kastedilen; anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleri, limited şirketlerde müdür veya

müdürler kurulu üyeleri, şahıs şirketleriyle sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticilerdir. Yasaklanan yetki, şirketlerde “yönetici” veya “denetçi” olamamaktadır. TTK’da denetçilik (murakıplık) sistemi kaldırılıp bağımsız denetim sistemi getirildiğinden, denetçi olmaktan yoksun bırakılma tedbiri, bugün itibariyle sermaye şirketleri için geçerli değildir.

Öte yandan, TCK md. 53’te hak yoksunlukları seçenekli olarak düzenlenmemiştir. Dolayısıyla hükümlü, bu maddede sayılan hakların tümünden yoksun bırakılır. Bu durumda, kasten işlemiş olduğu bir suçtan dolayı hapis cezası alan bir kişi, sadece şirketlerde yönetici olmaktan değil, aynı zamanda maddede sayılan diğer haklardan da yoksun kalır. İlgili kişi, söz konusu hakları ne doğrudan doğruya ne de temsilcisi aracılığıyla kullanabilir. Ancak belirtelim ki hak yoksunluğu, şirketlerde yönetici olmaya ilişkindir; bu durum şirketlerin kurucusu veya ortağı olmaya engel değildir. Bu bağlamda, belirtilen şartlar çerçevesinde mahkûm olan kişi, bir şirkete ortak ise mahkûmiyet boyunca da ortaklığı devam eder ve seçilme hakkı dışında diğer ortaklık haklarını doğrudan veya vekâleten kullanabilir. Ancak hak yoksunluğuna tabi olan kişi, şirketin kuruluşunda kurucu olabilmekle birlikte, şirket sözleşmesi ile bu kişilerin ilk yönetim organı üyesi olarak atanması mümkün değildir.

Şirketlerde yönetici olma hakkından yoksunluk dadâhil olmak üzere TCK’nın 53/I. maddesinde düzenlenmiş olan hak yoksunlukları, hâkimin takdirine bağlı olmaksızın mahkûmiyetin kanuni bir sonucu olarak uygulanmaktadır. Bu hususa ilişkin hâkimin bir hüküm kurması (karar vermesi) gerekli değildir. Diğer bir deyişle, hak yoksunluğu, hapis cezasına mahkûmiyetin yasal bir sonucu olarak kendiliğinden ortaya çıkar; ayrıca kararda gösterilmesi gerekmez. Bu nedenle de, kararda gösterilmemiş olması, kural olarak hükümlü açısından kazanılmış hak oluşturmaz (Karaosmanoğlu, 2008, 67).

3.2. Hak Yoksunluğunun Şartları

Bir kimsenin şirketlerde yönetici olma hakkından ve TCK md. 53/I’de sayılan diğer haklardan yoksun bırakılabilmesi için kasten bir suç işlemesi gerekir. Bu kasıtlı suç, doğrudan kasıtlı işlenebileceği gibi olası kasıtlı da işlenebilir. İcrai hareketle işlenebilmesi yanında ihmali hareketle de işlenebilir. Taksirle işlenen suçlarda ise anılan hükümde belirtilen güvenlik tedbirleri kural olarak¹ uygulanmaz. Bunun yanında, bir kimsenin şirketlerde yönetici

¹ Taksirle işlenen suçlarda belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmaya ilişkin güvenlik tedbiri uygulanmamasının istisnası, TCK’nın 53. maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan hükümde, belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet halinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebileceği öngörülmüştür.

olma hakkında yoksun bırakılabilmesi için kural olarak² doğrudan bu yetkinin kullanımıyla ilgili bir suç işlemesi gerekmez. Hak yoksunluğunun bir diğer şartı dakişinin, işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmasıdır. Mahkûmiyet dışındaki hallerde (örneğin beraat, davanın reddi/durması/düşmesi gibi) hak yoksunluğu halleri uygulanamaz.

Diğer taraftan, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma tedbirlerinin uygulanabilmesi için failinsuçu işlediği sırada 18 yaşını doldurmamış olması gerekir. Aksi takdirdekişi hakkında söz konusu hak yoksunlukları tatbik olunamaz. Bu halde, fiilin işlendiği sırada 18 yaşını doldurmamış bir kimse, kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olsa dahi tam ehliyetli olmak şartıyla her zaman şirketlerde yönetici olabilir.

Son olarak, hapis cezasının ertelenmesi veya hükümlünün koşullu salıverilmesi durumlarında hak yoksunlukları devam eder. Ancak TCK'nın 53. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında bu kurala bir takım istisnalar³ getirilmiştir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması durumunda ise fail hakkında herhangi bir hak yoksunluğunun uygulanması yapılmaz.

3.3. Hak Yoksunluğunun Süresi ve Başlangıcı

Kanun koyucu, bir suçu kasten işlemekten dolayı ömür boyu devam edecek bir hak yoksunluğu öngörmemiştir. Bir başka anlatımla, mahkûmiyete bağlı hakyoksunluğu, süresiz olmayıp belli bir süreyle sınırlandırılmıştır. Buna göre hem diğer hak yoksunlukları hem de şirketlerde yönetici olamamaya ilişkin yoksunluk, hükümün kesinleşmesi (hapis cezasının fiilen infazına başlama tarihi) ile birlikte başlar ve mahkûm olunan cezanın infazının tamamlanmasına kadar devam eder. Infazın tamamlandığı tarih itibarıyla de hiçbir işleme gerek kalmaksızın hak yoksunluğu kendiliğinden ortadan kalkar.

Ancak konuyla ilgili olarak bir hususu belirtmek faydalı olacaktır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 407. maddesinde, *“Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her ergin kısıtlanır. Cezayı yerine getirmekle görevli makam, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili vesayet makamına*

² Bu kuralın istisnası, ilerleyen bölümlerde açıklanacak olan TCK'nın 53. maddesinin beşinci fıkrasıdır.

³ Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayımlık yetkileri açısından TCK md. 53/I'de düzenlenen hak yoksunlukları uygulanmaz. Ayrıca, mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında ‘bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etme’ hakkının yoksunluğunun uygulanmamasına karar verilebilir. Bunun yanında, kısa süreli hapis cezası ertelenmiş olan kişiler hakkında da hak yoksunluğu kararı alınmaz (TCK md. 53/III-IV).

bildirmekle yükümlüdür.” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, bir yıl veya daha uzun süreli hapis cezası alan bir anonim şirket yönetim kurulu üyesinin ehliyeti kısıtlanmış olacaktır. TTK’nın 363/II. maddesinde de ehliyeti kısıtlananların üyeliğinin herhangi bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden sona ereceği öngörülmüştür. Bu durum dikkate alındığında, esasen ilgili yönetim kurulu üyesi hakkında TCK md. 53/I kapsamında hak yoksunluğu uygulanmasa da zaten bu kişinin yönetim kurulu üyeliği kendiliğinden düşmektedir. Ancak bu durum sadece anonim şirketler için geçerlidir. TTK md. 363/II, diğer şirket türlerinin yönetim organı üyeleri ve yöneticileri hakkında uygulanmamaktadır. TCK’nın 53/I. maddesi ise tüm ticaret şirketi türleri için ve her durumda uygulama alanına sahiptir. Ayrıca, ilerleyen bölümlerde açıklanacak olan TCK’nın 53/V. maddesi gereğince de hükümlülerin, bazı hallerde cezanın infazından sonra belirli bir süre daha ticaret şirketlerinin yönetim organlarında görev alması yasaklanmıştır.

TTK md. 53 uyarınca yönetim kurulu üyeliğinin düşmesi ve buna bağlı olarak bir üyelikte boşalma olması halinde, yönetim kurulu, kanuni şartları haiz birini, geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçip ilk genel kurulun onayına sunar. Bu yolla seçilen üye, onaya sunulduğu genel kurul toplantısına kadar görev yapar ve onaylanması hâlinde sefelinin süresini tamamlar (TTK md. 363).

4.ŞİRKET YÖNETİCİLİĞİ YETKİSİNİN KÖTÜYE KULLANILMAK SURETİYLE SUÇ İŞLENMESİ HALİNDE UYGULANACAK GÜVENLİK TEDBİRİ

TCK’nın 53/V. maddesinde, şirketlerde yönetici olma hakkından yoksun bırakılma da dâhil olmak üzere hak yoksunluğunun, belli hallerdesadece mahkûm olunan cezanın infazının tamamlanmasına kadar değil, aynı zamanda cezanın infazından sonra da devam etmesi öngörülmüştür. Anılan hükümde, **“Birinci** fıkrada sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet halinde, ayrıca, cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. *Bu hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla sadece adli para cezasına mahkûmiyet halinde, hükümde belirtilen gün sayısının yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Hükmün kesinleşmesiyle icraya konan yasaklama ile ilgili süre, adli para cezasının tamamen infazından itibaren işlemeye*

başlar.”denilmektedir. Görüldüğü üzere, şirketlerin yöneticiliği görevinin kötüye kullanılması veya bu görevin yerine getirilmesi sırasında görevle bağlantılı olan yetkinin kötüye kullanımı sonucu işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet halinde, kanuni hak yoksunlukları dışında, kötüye kullanılan hak ve yetkinin de (bu defa infazdan sonra) belli bir süre kullanılmasının yasaklanmasına karar verilecektir. Yasaklılık süreleri ise hapis cezalarında bu cezanın tahliye tarihinden, adli para cezasında da cezanın tamamen infazından (ödenmesinden) itibaren başlar.

TCK’nın 53/V. maddesinde belirlenen yasaklama, birçok açıdan aynı Kanununun 53/I. maddesinde gösterilen hak yoksunluğundan farklıdır. Bir defa 53/I. maddesindeki hak yoksunluğu, yalnızca hapis cezasının sonucu iken, 53/V. maddedeki yasaklama, hem hapis cezası, hem de para cezası⁴ açısından söz konusu olabilir. 53/I. maddesinde, hâkimin süre konusunda herhangi bir takdir hakkı bulunmaz iken, 53/V. maddede yasaklılık süresinin belirlenmesi hâkimin takdirine bağlıdır. 53/I. maddedeki yoksunluk “hükümün kesinleşmesi” ile başlarken, 53/V. maddesindeki yasaklılık “cezanın infaz edilmesinden” itibaren başlayacaktır. 53/I. maddesindeki yoksunluğun, cezanın kanuni sonucu olması nedeniyle, iddianamede gösterilmesi, bu konuda ek savunma verilmesi, hükümde belirtilmesi gerekmemekte iken, 53/V. maddedeki yasaklılığın uygulanması için iddianamede gösterilmesi veya ek savunma hakkı verilmesi ve kararda gösterilmesi gerekir. TCK’nın 53/I. maddesindeki hak yoksunlukları tüm kasıtlı suçlar için söz konusu iken, 53/V. maddesindeki hak yoksunluğu, yalnızca 53/I. maddesindeki gösterilen hak ve yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen kasıtlı suçlar açısından söz konusu olabilir (Yaşar, Gökcan, Artuç, 2010, 1703).

Bu durumda, yöneticilik yetkisinin kötüye kullanılmasına bağlı olarak, bir şirketin yöneticilerinin örneğin **güveni kötüye kullanma** (md. 155/II), **nitelikli dolandırıcılık** (md. 158/I-h), **hileli iflas** (md. 161), şirket ve kooperatifler hakkında yanlış bilgi (md. 164), şirkete ait özel belgede sahtecilik (md. 207) gibi bir suçtan dolayı hapis cezası alması halinde, cezanın infaz süresi dışında ve cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın ya-

4 Kişinin doğrudan adli para cezasından hüküm giymesinde, ister cezayı ödemiş isterse ödemiş olsun, asıl suç her durumda adli para cezası olduğundan, bu halde kişi şirketlerde yönetici olmaktan yoksun bırakılamaz. Bu kuralın istisnası ise TCK’nın 53. maddesinin beşinci fıkrasıdır. Diğer taraftan, hapis cezası başka bir tedbire çevrilmişse bu durumda kişi hakkında hak yoksunluğu uygulanmaz. Örneğin, kısa süreli hapis cezasının (hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının), TCK md. 50 kapsamında seçenek yaptırımlardan birine çevrilmesi ve bu halde uygulamada asıl mahkûmiyetin, çevrilen adli para cezası veya tedbir olması nedeniyle artık ilgili kişi herhangi bir haktan yoksun bırakılamaz. Zira yok yoksunluğu için asıl mahkûmiyetin hapis cezası olması şarttır.

rısından bir katına kadar şirketlerde yönetici olma yetkisinin kullanılmasının yasaklanmasına mahkemece karar verilecektir. Yasaklama kararı hapis cezasının tamamen infaz edilmesi sonrasında devreye girer. Hükümde “*yasaklanmasına karar verilir*”denildiğinden, hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanması hususunda mahkeme takdir hakkına sahip değildir. Mahkeme, belirtilen şartların varlığı halinde ilgili kişiler hakkında her durumda yasaklama kararı alır. Yasaklamanın dayanağının ve süresinin ise mahkeme kararında kesin ve açık bir biçimde gösterilmesi gerekir.

Şirketlerin yöneticisi olmayı kötüye kullanarak işlenen suçlarda verilecek hak yoksunluğunun süresi, faile o suç nedeniyle verilecek cezanın hapis veya para cezası olması durumları için farklı farklıdır. Eğer işlenen bu suç nedeniyle faile hapis cezası verilecekse, hak yoksunluğu süresi, hükmolunan sonuç hapis cezasının yarısından bir katına kadardır. Örneğin faile 1 yıl hapis cezası verilecekse, verilecek hak yoksunluğu 6 aydan 1 yıla kadar olacaktır. Şayet işlenen suç nedeniyle faile verilen sonuç ceza, adli para cezası ise (bu ceza doğrudan verilen para cezası olabileceği gibi hapisten çevrilen para cezası da olabilir), hak yoksunluğu cezasının miktarı, adli para cezasında belirtilen birim gün sayısının yarısından bir katına kadardır. Örneğin mahkemece sonuç birim gün sayısı olarak 100 gün belirlenmiş ise hak yoksunluğu süresi 50 gün ile 100 gün arası olacaktır. Hapisten çevrilenlerde, çevrilmeden önceki miktar nazara alınır. Faile hem hapis hem de adli para cezası verilecekse, hak yoksunluğu süresi, hapis cezasına göre belirlenir (Yaşar, Gökcan, Artuç, 2010, 1705).

5. BELLİ HAKLARI KULLANMAKTAN YOKSUN BIRAKILMA TEDBİRİNİN İNFAZI VE ADLİ SİCİLE İŞLENMESİ

Şirketlerde yönetici olma hakkı da dâhil olmak üzere, TCK'nın 53. maddesinin birinci fıkrasında sayılan belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma tedbirleri aşağıda belirtilen esaslara göre yerine getirilir:⁵

➤ Mahkemece Cumhuriyet başsavcılığına gönderilen ilâm, infaz defterine kaydedilerek infaza başlama ve bitiş tarihleri yazılır. Ancak bu tedbirlerin infazına, mahkûmiyetin kanunî sonucu olarak hapis cezasının infazına başlama tarihi ile birlikte başlanır.

➤ Cumhuriyet başsavcılığınca, hapis cezasının infazına başlanacağı tarih de dikkate alınarak, bu tedbiri içeren ilâmın içeriği, tedbirin konusu ve

⁵ 2016/10218 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, 06.04.2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış olup, söz konusu hususlar anılan Tüzükün 57. maddesinde yer almaktadır.

niteliğine göre ilgili kurum ve kuruluşlar ile kolluğa bildirilir. Cumhuriyet başsavcılığınca, ayrıca infaza başlama ve bitiş tarihleri de bildirilir.

➤ TCK'nın 53. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yoksun bırakılma konusu faaliyet ve görevlerle ilgili olarak, tedbirin infazının tamamlanmasından sonra hükümlünün bu faaliyet ve görevlerde bulunabilmesi, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu(T.C. Yasalar, 01.06.2005) hükümlerine göre temin edeceği adli sicil kaydının ilgili yere ibrazı ile mümkündür.

Bunun yanında, TCK'nın 53/V. maddesi kapsamında, şirketlerin yöneticiliği görevlerinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasından ayrı olarak bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilmesi halinde mahkeme ilamı, Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca ilam, denetimli serbestlik genel defterine kaydedilir ve hakkında güvenlik tedbiri kararı verilen hükümlüye 10 gün içinde başvurması hususunda bildirim yapılır. Hükümlünün mazeretsiz olarak belirtilen sürede başvuruda bulunmaması halinde güvenlik tedbirinin infazı, ilgili kurum ve kuruluşlardan (örneğin **şirket** merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret sicili müdürlüğünden) istenir. Hükümlünün; süresinde başvurması halinde ise ilgili personel tarafından denetleme planı hazırlanır. Denetleme planında, güvenlik tedbirinin başlangıç ve bitiş tarihleri belirtilir. Bu plan, hükümlüye, ilgili kurum ve kuruluşlar ile kolluğa bildirilir. Hükümlünün denetleme planına uyup uymadığı şube müdürlüğünce/büroca her zaman denetlenir. Güvenlik tedbiri sona erdiğinde durum, ilgili kurum ve kuruluşlar ile kolluğa iletılarak evrakın iadesi istenir, kayıt kapatılır ve evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.⁶

TCK'nın 53/1 maddesi uyarınca kanuni sonuç olarak belli haklarından yoksun bırakılma kararları, kural olarak adli sicile bildirilmez. Zira bunlar kanuni sonuç olduğu için mahkemenin hükmünde belirtilmesine de gerek yoktur. Bu nedenle, anılan kararlar adli sicile kaydedilmez. Bununla birlikte, şirketlerin yöneticisi olmayı kötüye kullanarak işlenen suçlar ile TCK'nın 53/V. maddesi uyarınca ilgili hak ve yetkilerin kötüye kullanılması suretiyle işlenen diğer suçlar nedeniyle verilen hak yoksunlukları, Adli Sicil Kanununun 4/1-e maddesi gereğince adli sicile kaydedilir.

⁶ Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Yönetmeliği, 18.04.2007 tarihli ve 26497 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olup, bahsi geçen hususlar mezkûr **Yönetmeliğin 67. ve 68. maddelerinde düzenlenmiştir.**

6. SONUÇ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda, belli bir suçtan mahkûm olma veya belli bir sürenin üzerinde hapis cezası alma durumunun, anonim ve limited şirketlerde yönetim organı üyeliğini sona erdireceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Ancak kasten işlenmiş olan bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olanların, infaz süresi boyunca şirketlerde yönetim organı üyesi olmasını engelleyen güvenlik tedbiriniteliğindeki 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53. maddesi, şahıs ve sermaye şirketleri hakkında da uygulanmaktadır.

Anılan hükme göre, bir kişi kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmuşsa, bu mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılacak olup, yoksun kalınacak haklardan biri de“- şirket ve kooperatiflerin yöneticisi veya denetçisi olamamak”tır. Şirketlerde yönetici olamama ve diğer hak yoksunluğu halleri, hâkimin takdirine bağlı olmaksızın mahkûmiyetin kanuni bir sonucu olarak kendiliğinden ortaya çıkmakta ve bu durumun kararda ayrıca gösterilmesi gerekmemektedir.

Mahkûmiyete bağlı hak yoksunluğu süresiz değildir. Bu kapsamda, hem diğer hak yoksunlukları hem de şirketlerde yönetici olamamaya ilişkin yoksunluk, hükmün kesinleşmesi (hapis cezasının fiilen infazına başlama tarihi) ile birlikte başlar ve mahkûm olunan cezanın infazının tamamlanmasına kadar devam eder. İnfazın tamamlandığı tarih itibarıyla de hiçbir işleme gerek kalmaksızın hak yoksunluğu kendiliğinden ortadan kalkar. Kasıtlı bir suçtan dolayı mahkûmiyete bağlı olarak infazın başlamasıyla birlikte ilgili kişinin şirketlerdeki yönetim organı üyeliği de kendiliğinden düşer ve infaz devam ettiği sürece yönetim organı üyeliğine seçilemez.

Öte yandan, şirket yöneticiliği de dâhil olmak üzere TCK'nın 53/I. maddesinde sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezasına mahkûmiyet halinde, ayrıca cezanın infazından sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına da karar verilir. Bu halde, şirket yöneticiliği görevinin kötüye kullanılması veya bu görevin yerine getirilmesi sırasında görevle bağlantılı olan yetkinin kötüye kullanımı sonucu işlenen suçlar (güveni kötüye kullanma, nitelikli dolandırıcılık, hileli iflas, şirket ve kooperatifler hakkında yanlış bilgi, şirkete ait özel belgede sahtecilik suçları gibi) nedeniyle hapis cezasına mahkûmiyet halinde, kanuni hak yoksunlukları dışında, kötüye kullanılan hak ve yetki de (şirketlerde yönetici olmak da) belli bir süre yasaklanır.

Bu itibarla, yukarıda açıklanan durumlar çerçevesinde gerçek kişiler, kasten işledikleri bir suçtan dolayı mahkûm oldukları takdirde, cezanın infazı süresince ve/veya infazdan sonra da belli bir süre ticaret şirketlerine yönetici olarak seçilemeyecek/atanamayacak ya da bu görevi ifa ediyorlarsa görevleri kendiliğinden sona erecektir.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı (18.04.2007). **Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği**, Ankara: Resmi Gazete (26497 sayılı).

Aydın, Hüseyin (2012). “Bir Güvenlik Tedbiri Olarak TBMM Üyeliğinden Yoksun Bırakma”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3, 1 (2012) : 339-364.

Bakanlar Kurulu (06.04.2006). **Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük**, Ankara: Resmi Gazete (26131 sayılı).

Karaosmanoğlu, Mustafa (2008). **Yeni Türk Ceza Kanununda Bir Güvenlik Tedbiri Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, İstanbul Kültür Üniversitesi.

T.C. Mülga Yasalar (09.07.1956). **6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu**. Ankara: Resmi Gazete (9353 sayılı).

T.C. Yasalar (01.06.2006). **5352 sayılı Adli Sicil Kanunu**. Ankara: Resmi Gazete (25832 sayılı).

T.C. Yasalar (12.10.2004). **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu**. Ankara: Resmi Gazete (25611 sayılı).

T.C. Yasalar (14.02.2011). **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu**. Ankara: Resmi Gazete (27846 sayılı).

Yaşar, Osman; Gökcan, Hasan Tahsin ve Artuç, Mustafa (2010). **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**. Ankara : Adalet Yayınevi.